

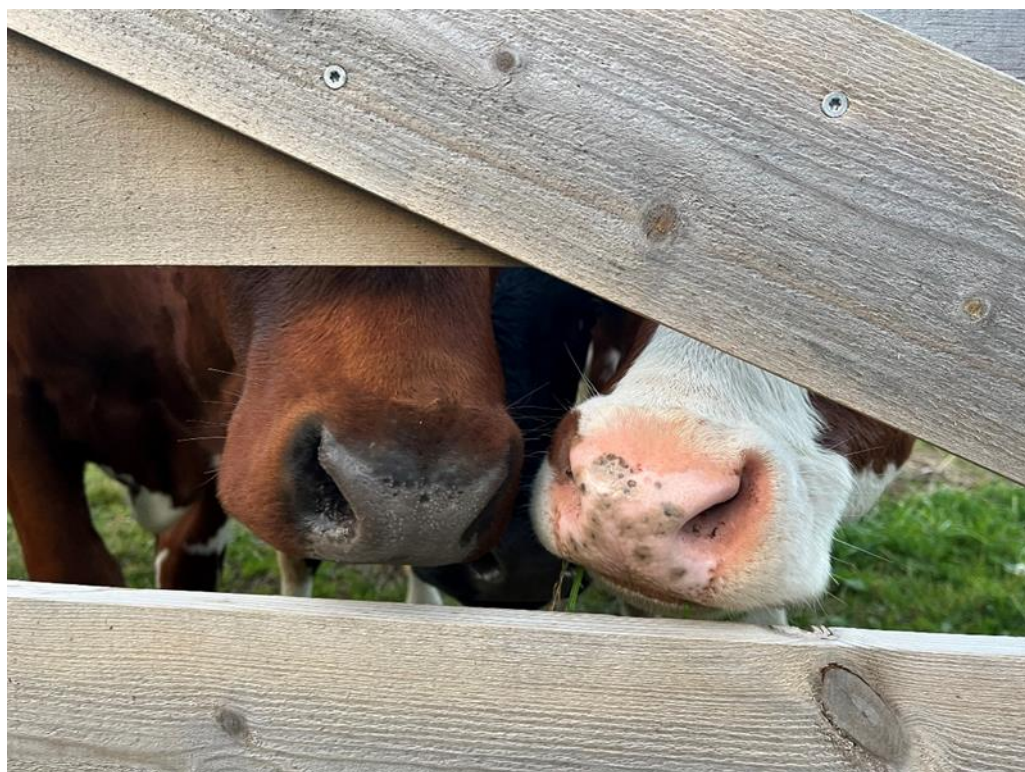
Årsrapport 2024

Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen

<i>Innledning</i>	2
--------------------------------	----------

Administrasjon og ledelse.....	3
Samarbeid og samhandling	3
STATISTIKK 2024 (2023 i parentes)	5
Fokusområde 1: Landbrukets satsing innen klima og miljø	7
FORVALTNING	7
UTVIKLINGSARBEID	9
Fokusområde 2: Landbrukets ressursgrunnlag	10
FORVALTNING	10
UTVIKLINGSARBEID	15
Fokusområde 3: Landbrukets næringsvirksomhet	18
FORVALTNING	18
UTVIKLINGSARBEID	18
Fokusområde 4: Landbrukets rolle i samfunnet	19
FORVALTNING	19
UTVIKLINGSARBEID	20

Kviger på innmarksbeite, foto: Landbrukskontoret

Innledning

Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen er felles for Gausdal, Lillehammer og Øyer kommuner. Kontoret ble interkommunalt i 2004. Gausdal er vertskommune for kontoret.

Kontoret har ansvar for landbruks-, vilt- og utmarksforvaltningen i kommunene, og skal bidra til næringsutvikling knyttet til fagområdene. Videre deltar kontoret i kommunenes samfunns- og næringsutviklingsarbeid, herunder plansaker, strategiske næringsplaner og ulike temaplaner.

Årsrapporten er bygget opp rundt de fire fokusområdene i Landbruksplan for Lillehammer-regionen 2021-2025. Landbruksplanen brukes aktivt i kontorets virksomhet og satsingsområder. Forvaltningsoppgaver og utviklingsarbeid er beskrevet innunder de gjeldende fokusområdene. Statistikk er samlet i et eget kapittel tidlig i rapporten.

Administrasjon og ledelse

Landbrukskontoret har fått redusert budsjett i løpet av de siste fire årene. I 2021 ble det skåret ned med 0,8 årverk. I 2023 ble budsjettet ytterlig kuttet med 2 %. I 2024 ble det ikke gjennomført kutt, men budsjettet for 2025 er redusert med 5 %, tilsvarende 458 000 kr. Kontoret har gjennomført innsparingene ved å kutte i bemanning og redusere antall kontorplasser slik at husleie har blitt redusert. I løpet av 2025 vil enheten redusere bemanning og antall kontorer ytterligere. Nedjustering av ansatte i 2025 skjer ved naturlig avgang, og det er en halv stilling som ikke vil bli erstattet. Det var i 2024 budsjettet med bruk av midler fra overskuddsfondet. Det ble ikke brukt, isteden ble det et lite underforbruk på rundt 150 000,-. Dette skyldes at kontoret har hatt vakanser og relativt høyt sjukefravær i 2024. Nærværprosenten var 90,6 %, med korttidsfravær 1,1 % og langtidsfravær 8,3 %. Tidligere leder ved landbrukskontoret sluttet 1. mars 2024 og stillingen ble besatt med ny landbrukssjef 1. oktober 2024. I løpet av året ble det leid inn vikarer for å kunne gjennomføre alle oppgavene.

Per 1.1.2025 er overskuddsfondet på rundt en million. Fondet skal brukes i ekstraordinære situasjoner. Det planlegges for en forsiktig bruk av fondet i 2025 for gradvis tilpasning til budsjettkuttet etter et år med for lav kapasitet.

2024 var et krevende år i forhold til utskifting av ansatte og høyt sjukefravær. Det gjenspeiles også i at flere planlagte oppgaver for 2024 blir videreført til 2025.

Hovedandelen av oppgavene følger av samarbeidsavtalen mellom eierkommunene og delegert vedtaksmyndighet gitt i kommunenes delegeringsreglementer. Utviklingsarbeid er tatt inn som del av den faste oppgaveporteføljen og inkluderer nettverksbygging, bruk av møtarenaer og prosjekter finansiert gjennom midler fra stat og fylke. Sistnevnte prosjektfinansiering er en forutsetning ettersom landbrukskontorets ramme er basert på lønns- og driftsmidler.

Samarbeid og samhandling

Som fagenhet for landbruk bidrar landbrukskontoret med fagstøtte for andre tjenesteområder i kommunene. Dette innebærer blant annet med bidrag i behandling av byggesaker tilknyttet gardsbruk eller i LNF-områder, og ved behandling av arealplaner. På den måten bidrar landbrukskontoret til at landbrukets rolle og interesser blir belyst og drøftet i saker etter andre regelverk som plan- og bygningsloven.

Gjennom samarbeid på tvers av fagområder og kommuner har landbrukskontoret løpende fokus på forbedring, både av samarbeidsrutiner, intern kommunikasjon og faglige avklaringer. Kontoret er representert i hvert av de tre kommunenes planforum, og dette er viktige samhandlingsarenaer.

Eierkommunene har gjennom arbeidet med landbruksplanen tydeliggjort forventninger til landbrukskontorets arbeid med næringsutvikling innenfor landbruksområdet. Det er etablert et godt samarbeid både med de respektive plan- og byggesaksmyndigheter, Lillehammer-regionen Vekst og Skåppå for felles samordning og veiledning. Erfaring tilsier at god samordning og felles møteplasser bidrar til de gode historiene innen eksempelvis lokalmatsatsingen.

Landbrukskontoret har faste møter med skogeierlag og faglag i regionen, for utveksling av informasjon og innhenting av innspill til bl.a. utviklingsarbeid. Innen flere av arbeidsfeltene er fjellstyrene en samarbeidsaktør med kontoret. Det er etablert samarbeid med andre landbrukskontor i Innlandet, og kontoret har god dialog med Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune.

STATISTIKK 2024 (2023 i parentes)

Tilskuddsordninger, alfabetisk rekkefølge	Gausdal	Lillehammer	Øyer	Samlet
Avløsertilskudd ved sykdom mv., ant. søknader	31 (23)	10 (14)	18 (16)	59 (53)
Avløsertilskudd ved sykdom mv., beløp	1 735 031 (1 215 043)	424 643 (670 603)	1 535 206 (580 392)	3 694 880 (2 466 038)
Dreneringstilskudd, ant. søknader	19 (2)	7 (4)	9 (5)	35 (11)
Dreneringstilskudd, beløp	433 296 (44 774)	113 338 (51 512)	261 582 (93 941)	808 216 (190 227)
Hogst i vernskog, ant. saker	14 (7)	15 (10)	7 (13)	36 (29)
IBU-tilskudd, ant. søknader	11 (4)	3 (1)	5 (5)	19 (10)
IBU-tilskudd, beløp	17 863 500 (10 751 700)	5 020 000 (700 000)	7 150 000 (4 030 823)	22 883 500 (15 226 700)
Investeringstiltak i beiteområder, ant. søknader	7 (3)	5 (2)	3 (2)	15 (7)
Investeringstiltak i beiteområder, beløp	181 805 (97 737)	111 023 (53 800)	188 372 (61 301)	481 200 (212 338)
Kontroller skog	46 (26)	71 (52)	40 (23)	157 (98)
Kontroller skogsbilvei	4 (5)	3 (4)	2 (1)	9 (10)
Produksjonstilskudd, ant. søknader	244 (250)	142 (137)	145 (142)	531 (529)
Produksjonstilskudd, beløp	146 001 249 (138 527 881)	59 119 476 (53 742 436)	66 451 089 (60 012 895)	271 571 814 (252 283 212)
RMP, ant. søknader	186 (189)	106 (98)	116 (108)	408 (395)
RMP, beløp	7 791 522 (6 611 985)	3 584 505 (3 230 199)	4 461 702 (3 725 080)	15 837 729 (13 567 264)
SMIL-tilskudd, ant. søknader	7 (11)	4 (6)	8 (7)	19 (24)
SMIL-tilskudd, beløp	495 571 (609 491)	293 875 (211 723)	548 995 (426 286)	1 338 441 (1 247 500)
Tilskudd ferie og fritid, ant. søknader	164 (178)	82 (83)	92 (91)	338 (352)
Tilskudd ferie og fritid, beløp	14 243 204 (14 125 987)	6 212 929 (5 866 502)	7 299 864 (6 754 700)	27 755 997 (26 747 189)
Tilskudd til drift i vanskelig terreng (taubanedrift)	1 008 575 (-)	105 000 (-)	- (-)	1113 575 (-)
Tilskudd til planlegging og bygging av skogsbilveg	529 870 (-)	- (264 392)	- (-)	529 870 (264 392)
Klimatilskudd i skogbruket (tettere planting)	529 037 (352 171)	698 439 (933 760)	347 729 (224 427)	1 575 205 (1 510 358)
Tilskudd til skogkulturtiltak, beløp	667 475 (684 249)	663 276 (467 465)	277 381 (199 457)	1 608 132 (1 351 171)

Jakt 2024, 2023-tall i parentes				
	Gausdal	Lillehammer	Øyer	Samlet
Felte elg	248 (233)	74 (72)	101 (108)	423 (413)
Felte hjort	16 (18)	15 (15)	22 (16)	53 (49)
Fallvilt (hendelser)				
Elg	19 (24)	14 (14)	36 (43)	69 (81)
Rådyr	33 (73)	19 (38)	26 (35)	78 (146)
Hjort	1 (4)	2 (6)	- (-)	3 (10)
Villrein	- (-)	- (-)	- (1)	- (1)
Tap til fredet rovvilt erstattet 2024 (2023)				
Gaupe	66 (64)	32 (17)	36 (-)	134 (81)
Jerv	- (-)	0 (3)	27 (33)	27 (36)
Ulv	87 (-)	- (-)	10 (28)	97 (28)
Bjørn	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
Kongeørn	17 (-)	- (-)	- (-)	17 (-)
Sum	170 (64)	32 (20)	73 (61)	275 (145)

Omdisponering i daa etter jordloven og plan- og bygningsloven 2024, 2023-tall i parentes				
	Gausdal	Lillehammer	Øyer	Samlet
Dyrka jord	5,6 (0,6)	0,4 (7,3)	0,0 (3,5)	6,0 (11,4)
Dyrkbar jord	0,0 (46)	14,8 (21)	65,9 (42)	80,7 (109)
Nydyrking godkjent til oppdyrking, daa i 2024, 2023-tall i parentes				
	64 (108)	49 (52)	61 (11)	174 (171)

Arealoversikt 2024, 2023-tall i parentes				
Arealer (daa) og antall foretak	Gausdal	Lillehammer	Øyer	Samlet
Fulldyrka og overflatedyrka -2023	51 447	29 305	26 398	107 150
Innmarksbeite- 2023	18 118	9 229	8 775	36 122
Produktiv skog	359 364	287 120	174 882	821 366
Aktive setre i drift	10 (11)	4 (4)	12 (9)	26 (24)
Foretak med storfe på utmarksbeite	79 (80)	26 (24)	41 (34)	146 (138)
Foretak med småfe på utmarksbeite 2023 viser kun foretak med sau	76 (73)	55 (52)	41 (34)	172 (159)
Landbrukseiendommer med produktiv skog over 10 daa	593	529	382	1504

Fokusområde 1: Landbrukets satsing innen klima og miljø

MÅL: Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha en bærekraftig og klimanøytral produksjon

Landbrukets rolle med tanke på forurensning, utslipp av klimagasser og andre klimaløsninger er løftet frem i planen. Målsettingen om klimanøytral produksjon kan ikke tolkes bokstavelig for planperioden, men som et mer langsiktig mål. I planperioden må målet være å komme i rute mot det langsiktige målet og den nasjonale målsettingen. Nasjonalt mål for 2030 er til sammenlikning 17% kutt i klimagassutslipp fra landbruket i forhold til referanseåret 2020, ifølge Landbrukets klimaplan. Oppnådd nasjonal utslippsreduksjon fram til 2023 var ca. 5% som er om lag i tråd med Landbrukets klimaplan.

FORVALTNING

Landbrukskontoret administrerer flere miljøvirkemidler, og har en rolle som pådriver og veileder for næringa. Flere av de lovpålagte oppgavene bidrar til oppfyllelse av dette målet i landbruksplanen.

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) handler om å gjennomføre miljøtiltak utover det som forventes av vanlig jordbruksdrift. Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

Tildelt pott med SMIL-midler i 2024 var en liten økning fra 2023. Prosjektene som fikk tildelt midler i 2024 bestod av enkle driftstiltak på setre med aktiv setring, verneverdige bygninger, kartlegging av biologisk verdifulle arealer, fjerning av gammelt nettinggjerde og piggråd, rydding av gammelt kulturlandskap og oppstart av enda en ny gruppe for bekjemping av kjempespringfrø.

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) forvaltes av kommunen, og strategien for kriterier for tildeling av midlene rulleres årlig. Ønsket tilskuddssatser fastsettes i starten av hvert år i Kontaktutvalget for skogbruk, der representanter fra grunneiere og tømmerkjøpere deltar sammen med landbrukskontoret. For tilskudsbevilgning innen miljøområdet er formålet å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skog.

Tilskudd til klimatiltak i skogbruket

Fra 2016 har det blitt gitt tilskudd til klimatiltak i skogbruket. For 2024 ble det gitt tilskudd til tettere planting og suppleringsplanting. Dette for å sikre optimal utnyttelse av skogens evne til å binde CO₂. Planteaktiviteten i 2024 gjenspeiler hogstaktiviteten året før, som lå høyt grunnet gode tømmerpriser og at vi fortsatt ser effekten av nye skogbruksplaner i Øyer og Gausdal som gir oversikt over hogstmoden skog i de to kommunene.

Hogst i vernskog

Vernskog er skog som har som funksjon å verne nedenforliggende arealer mot kaldluft fra høyere liggende områder eller mot skred og ras. Dette kan dreie seg om: vern av bebyggelse og infrastruktur mot ras og flom eller vern av annen skog eller dyrket mark mot værutsatt klima. Hogst i vernskog er meldepliktig til kommunen og regulert i egen forskrift. Aktivitet i vernskog henger ofte sammen med sortimentpriser. Prisene på massvirke steg betraktelig i løpet av 2024. Hogst i vernskog i bynære områder får økende oppmerksomhet, spesielt i Lillehammer kommune.

Vernskoghogst Gausdal, foto: Landbrukskontoret

Tilskudd til investeringstiltak i beiteområder

Dette gjelder tilskudd til tiltak som bidrar til å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.

Det ble i 2024 søkt på tiltak som gikk til nye sanke – og skilleanlegg, saltsteinsautomater, elektronisk overvåkningsutstyr og noen mindre tiltak som fjerning av gamle gjerder. De siste tre årene har antallet ligget ganske jevnt på rundt 10 søknader for regionen, med noen flere for søknadsåret 2024. Det er i hovedsak de samme tiltakene som det søkes støtte til, men det har vært en økning innen elektronisk beitestyring og el-felåser.

Regionalt miljøprogram

Regionalt miljøprogram (RMP) skal stimulere til å gjøre en ekstra innsats for miljøet, slik at jordbruket kan bidra til å ivareta kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer, samt redusere bruk av plantevernmidler, utslipp til luft og avrenning til vann forårsaket av jordbruksdrift. Drift av seter er et prioritert tiltak, med en tilskuddssats i 2024 på kr 138 000 for levering av melk på seter i minimum 6 uker.

Landbrukskontoret tilbyr søknadsveiledning til alle som ønsker hjelp med utfylling av søknad. Det å få flest mulig til å søke RMP er et klimatiltak i seg selv. Landbrukskontoret har vakttelefon i søknadsperioden som brukes for timebestilling og veiledning om RMP ordningen.

I 2024 ble det behandlet 408 søknader. Dette er en økning på 3 %. Hvert år skal minst 5 % av søknadene kontrolleres ut fra en kontrollplan. 20 søknader ble trukket ut til kontroll, hvorav 8 foretak hadde avvik som førte til avkorting i tilskuddet.

Tilskudd til drenering

Tilskudd til drenering av jordbruksjord er midler som kan gi god miljøgevinst ved bl.a. redusert utslipp av lystgass. I 2024 fikk Lillehammer-regionen tildelt en lavere pott enn tidligere, til sammen kr

808 000 inkludert tilleggstilddeling på høsten. Antall søknader behandlet i 2024 var en kraftig økning fra tidligere år da det ble behandlet og innvilget tilskudd til 35 søknader (mot 11 søknader i 2023). Økningen resulterte i at fem søknader fikk behandling utsatt til 2025.

Gårdbrukerne i regionen har mer fokus på godt drenerte jorder enn tidligere da vekstforholdene de siste vekstsesongene har vært bløte. Det innvilges stort sett dreneringstilskudd til drenering av enkeltgrøfter (usystematisk drenering) for å hankses med bløte enkeltpartier på et jorde. Kommunen ser at det er mer jordbruksareal i alle kommunene som kunne trengt å bli drenert opp igjen, så potensialet for ytterligere flere søknader er til stede.

Motorferdsel i utmark og vassdrag

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (Motorferdselloven) med tilhørende forskrifter har som formål å ut fra et samfunnsmessig helhetssyn regulere motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet. Alle saker skal vurderes etter Naturmangfoldloven med tanke på om økosystem kan påvirkes av det omsøkte tiltakets samlede belastning.

I 2022 vedtok kommunestyrene i Gausdal og Øyer egne retningslinjer for saksbehandling av søknader innen motorferdsel, og vedtaksmyndighet ble samtidig delegert til landbrukskontoret. Det ble i 2024 behandlet 16 søknader i Gausdal og 18 i Øyer. Landbrukskontoret har ikke saksbehandlingsoppgaven innen motorferdselregelverket for Lillehammer kommune.

UTVIKLINGSARBEID

Det finnes mange tilskuddsordninger innen klimatiltak i landbruket. Det har blitt gjennomført mindre aktivitet på dette området enn forrige år. Det skyldes utfordringer med kapasitet.

Ny forskrift om regionale miljøkrav

Åpent informasjonsmøte om forslag til regionale miljøkrav ble avholdt i regi av Statsforvalteren i Innlandet.

Prosjekt Lønnsom og klimavennlig utnyttelse av gardens ressurser

Prosjektet ble startet opp i 2022 gjennom midler fra Statsforvalterens fjellandbruksmidler, og har en varighet ut 2025. I begrunnelsen for tildelingen har Statsforvalteren lagt vekt på målsettinger om bærekraft og verdiskaping i Landbruksplan for Lillehammer-regionen. Det har ikke vært aktivitet i dette prosjektet i 2024, men det planlegges fagdager på gardsagbruk i 2025.

Prosjektet er delt i to satsingsområder:

1. Klima- og investeringsøkonomi ved etablering av satellittlager for husdyrgjødsel i tilknytning til jordbruksarealer i fjellet. Formålet er at gardbrukerne skal gjøre bevisste og riktige valg og ha bedre forutsetninger for en god investeringsøkonomi, samtidig som næringa bidrar til lavere klimautslipp og en miljøvennlig produksjon. Det er også viktig å bidra til økt matforsyningsberedskap gjennom bedre utnyttelse av fjellarealene.
2. Bærekraftig foredling og bruk av lokale tømmerressurser. Fokuset er på den lokale tradisjonen for gardsagbruk og hvordan en kan utnytte gardens egne skogressurser på en lønnsom og bærekraftig måte.

Gausavassdraget – prosjekt SABICAS

SABICAS er et forsknings- og samarbeidsprosjekt mellom en rekke partnere som jobber med forskning, forvaltning og naturmangfold. Landbrukskontoret deltar med representant inn i forskningsprosjektet knyttet til Gausavassdraget. Prosjektet har som målsetting å finne aktuelle områder langs vassdraget som kan restaureres eller forbedres mht. økologisk tilstand ved bruk av naturbaserte metoder. Arbeidet har særlig fokus på kantsoner hvor bl.a. miljøpåvirkning fra

landbruket har stor betydning. Landbrukskontoret deltok på fagarrangement i juni ved Haldenvassdraget. Fagdage ga innblikk i hvilke tiltak de hadde fått til i dette området og landbrukets rolle i prosjektene.

Bekjempelse av fremmede arter

Fremmede arter kan påføre naturen skade gjennom at naturlige arter fortrenses, at de krysser seg med naturlige arter eller at de bringer inn parasitter eller sykdom. Landbrukskontoret prioriterer informasjonsarbeid innen dette feltet for at hageeiere, landbruket og kommunene sammen slutter opp om både å bekjempe og forhindre spredning av fremmede arter, som eksempelvis kjempespringfrø.

I 2024 ble det gitt midler fra Statsforvalteren til bekjempelse av kjempespringfrø på Jørstadmoen, gjennom bruk av beitende geiter med elektronisk beitestyring (Nofence). Dette prosjektet ga gode resultater, men skal det ha varig virkning trengs det at geitene beiter i et område over tid og gjerne gjennom større deler av vekstsesongen. Tiltaket med bruk av beitedyr i bekjemping av fremmede arter er positivt med tanke på at beiting kan erstatte f.eks. sprøyting med plantevernmidler i bekjempelsesarbeid.

Fokusområde 2: Landbrukets ressursgrunnlag

MÅL: Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha ansvarlig og bærekraftig bruk av sitt ressursgrunnlag for å sikre verdiskaping, sysselsetting og aktive gårder i alle størrelser.

Landbrukets ressursgrunnlag inkluderer dyrkamark, innmarksbeite, utmarksbeite, produktiv skogsmark og vann, men også bygninger, veier, gjerder, grøfter og ledningsnett. Landressursene omfatter også verdier som beiterett, allmenningsrett, seterrett, jakt- og fiskerett, samt fallretter. En betydelig del av landbrukskontorets ressurser brukes til oppgaver innen dette fokusområdet.

FORVALTNING

Flere av landbrukskontorets lovpålagte oppgaver, samt involvering i planarbeid, bidrar til oppfyllelse av dette målet.

Jordvern

Stortinget har fastsatt at det årlig ikke skal omdisponeres mer enn 3.000 daa dyrka mark på nasjonalt nivå. I Hurdalsplattformen har regjeringen lagt opp til en ytterligere skjerping mot 2.000 daa. Ambisiøse mål om jordvern utfordrer kommunene på en ansvarlig og bærekraftig arealbruk, dette er også formulert gjennom en strategi om nullvisjon for tap av matjord og krav om gjenbruk/flytting av matjord ved omdisponering.

Lillehammer kommune vedtok i 2022 reguleringsplan for ny E6 fra kommunegrense mot Gjøvik til Storhove, noe som alene stod for en omdisponering av dyrkamark på over 110 daa. Dette vil arealmessig fullt ut bli kompensert bl.a. med nydyrking og fjerning av nåværende E6 fra Storhove til Ensby, et tiltak som har vakt nasjonal oppmerksomhet. Omdisponeringer i Gausdal og Øyer er i hovedsak dyrkbar jord omdisponert ved planvedtak knyttet til fritidsboligbygging, og noe gjennom bruksrasjonaliseringer ved grensejusteringer i forhold til bolig.

Deling og konsesjon

Kommunene skal forvalte jordloven til gagn for samfunnet og de som har sitt yrke i landbruket. Dette innebærer bl.a. å ivareta en tjenlig og variert bruksstruktur. I 2024 ble 18 søknader om fradeling behandlet etter jordlovens bestemmelser.

Konsesjonslovens formål er å regulere og kontrollere omsetningen av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer. I 2024 ble 32 søknader om konsesjon behandlet i vår region.

Landbrukskontoret behandler de fleste av sakene etter delegert fullmakt.

Landbrukskontoret utøver forvaltning etter nasjonale og lokale politiske målsettinger innenfor landbruksområder, bl.a. gjennom landbruksfaglige vurderinger som kontoret bidrar med inn i dispensasjonsbehandling etter plan- og bygningsloven.

Boplikt

Kommunene skal følge opp at den lovbestemte boplikten for odelseiendommer blir overholdt og at vilkårsbestemt boplikt i konsesjonsvedtak blir fulgt. Landbrukskontoret fører løpende tilsyn innenfor begrensningene gitt i konsesjonsloven og folkeregisterloven, og erfaringen er at boplikten fungerer godt i regionen. Det oppnås langsiktig bosetting også etter bopliktperioden, og det er kun få tilfeller hvor det har vært nødvendig med nærmere oppfølging for å sikre at boplikten blir overholdt.

Driveplikt

Kommunene skal påse at jordbruksarealer blir drevet og at bestemmelsene om jordleie blir fulgt. Det har i særlige tilfeller blitt godkjent enkelte jordleiekontrakter med kortere leietid enn minimumskravet på 10 år. Landbrukskontoret erkjenner at det er vanskelig å følge opp driveplikten, særlig på mindre arealer og arealer i fjellet.

Skjønnsnemnd for forpakting

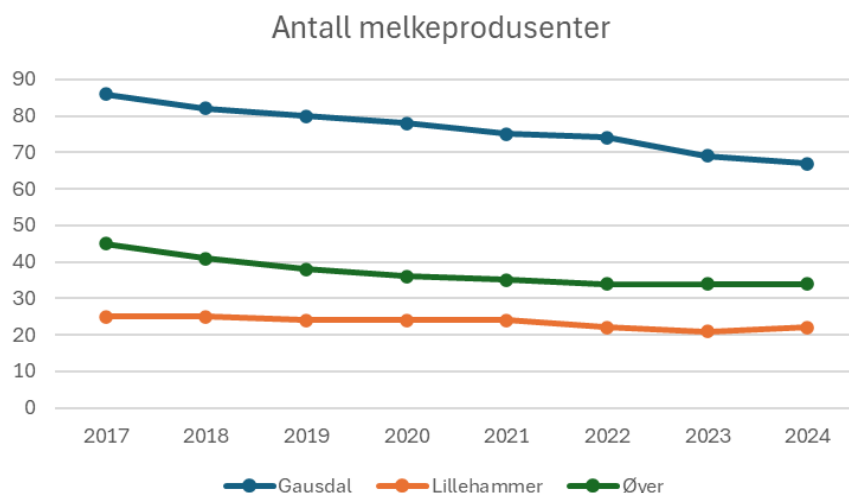
Gjennom tidligere vedtak har Lillehammer, Gausdal og Øyer kommuner kommet fram til at det er både rasjonelt, praktisk og hensiktsmessig å oppnevne en felles skjønnsnemnd for forpakting for de tre kommunene. Det skal holdes skjønn til opplysning om eiendommens tilstand ved tiltredelse og fratredelse av forpakting. Skjønnen skal holdes av et utvalg på tre medlemmer som blir valgt av kommunestyret. Det ble i de tre kommunene valgt ny skjønnsnemnd for perioden 2023-2027, med én representant fra hver kommune. Landbrukskontoret er sekretariat for nemnda.

I 2024 hadde nemnda ingen forpakingsskjønn.

Produksjonstilskudd

Jordbruksforetak som driver med husdyr- og/eller planteproduksjon, kan søke produksjons- og avløsertilskudd (PT). Foretaket må oppfylle visse vilkår for å være berettiget tilskudd. Det må blant annet være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon. Det er to søknadsomganger pr. år, men forvaltningen har tilnærmet helårsaktivitet med behandling av søknader, kontrollrutiner og utbetalinger. De aller fleste søknader om produksjonstilskudd leveres elektronisk, noe landbrukskontoret bistår mange søkere med. Kontoret har egen ordning for timebestilling og bistand ved hver søknadsomgang, i tillegg til vakttelefon i søknadsperiodene. Kontoret har innført rutine for å kontakte alle søkere fra foregående år, som ikke sender inn ny søknad.

531 foretak søkte produksjonstilskudd i 2024. Dette er tilnærmet samme antall søknader som året før. I tillegg til at det utføres en mengde maskinelle kontroller, skal det gjennomføres manuell kontroll av minimum 10 % av søknadene i løpet av året. 53 søknader ble trukket ut til kontroll, hvorav 27 foretak hadde avvik som førte til avkorting i tilskuddet.

Selv om antall foretak som søkte produksjonstilskudd i 2024 var på nivå med året før, er det viktig å få frem at det skjer strukturelle endringer i landbruket i Lillehammer-regionen. Spesielt viktig er kanskje reduksjonen i antall melkeprodusenter de siste årene. Lillehammer-regionen, og spesielt Gausdal kommune, er fortsatt en stabilt stor melkeprodusent, men produksjonen er fordelt på stadig færre og større besetninger.

Velferdsordninger i landbruket

Tilskudd til avløsning ved sykdom mv. kan gis for å dekke dokumenterte utgifter til avløsning ved egen eller barns sykdom, ved fødsel, adopsjon eller i forbindelse med bondens dødsfall. Sum utbetalt tilskudd gikk opp med 50 % i 2024. Dette skyldes flere søknader, samt flere søkere som har vært langtidsykkelmeldte.

Tilskudd til ferie og fritid er en refusjonsordning, der dokumenterte utgifter til avløsning kan refunderes påfølgende år. Dette søkes sammen med produksjonstilskudd i oktober og følger saksbehandling for produksjonstilskudd. Avløsningen er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning, men kan også omfatte oppgaver som en gårdbruker normalt selv utfører. Sum utbetalt tilskudd gikk opp med 3,6 % i 2024. Dette skyldes i hovedsak at taket på tilskuddssummen ble hevet fra 126 580 kr i 2023 til 134 175 kr i 2024.

Skogfond

Skogfond er en lovpålagt fondsavsetning, som skal sikre at skogeier har midler til å finansiere investeringer i egen skog. Alle skogeiere skal ha sin egen skogfondkonto. Pengene på skogfondkontoen følger skogeiendommen. Bruk av skogfond skal gå til langsiktige investeringer i skogen og bruk er regulert i egen forskrift. Innestående skogfond brukes i gjennomsnitt innen 4 år i Lillehammer, og innen 5 år i Øyer og Gausdal. Dette viser at langsiktige investeringer i skog er høye i vår region.

Kommunen har i alt tre ulike pålagte kontrollordninger for skogbrukstiltak.

Kommunene er pålagt å utføre risikobasert feltkontroll av minst 5 % av alle omsøkte tiltak i skogfondsordningen. Kontrollene viser at tiltak i all hovedsak er utført i tråd med retningslinjene. I tillegg utføres resultatkartlegging for hver 10 000 m³ som hogges årlig, noe som innebærer at hogstflaten kontrolleres med tanke på foryngelse og miljøhensyn tatt av hogst. Ifølge skogloven skal foryngelse være gjennomført innen 3 år etter hogst. Dersom foryngelsestiltak ikke er registrert gjennom skogfondsystemet innen denne tidsfristen skal kommunen følge opp skogeier for kartlegging av årsak, gjennom foryngelseskontrollen.

Renter av skogfond (rentemidler) er renteinntektene fra inntestående skogfond. Skogfondsmidlene er plassert på konto samlet for Innlandet og det er Statsforvalteren som har ansvar for bankforbindelsen. Opptjening av renter skjer i perioden fra skogfond blir trukket i tømmeroppkjøret og frem til skogeieren bruker av inntestående skogfond til å dekke investeringer i skogen sin. Forvaltning av rentemidler er underlagt egen forskrift. Skogbruket har over rentemidlene finansiert både fysiske og digitale skoleskogdager for alle tre kommunene i 2024. Det ble gitt støtte til Brannvesenet i Lillehammer-regionen for innkjøp av skogbrann-slokkeutstyr. Det er også gitt støtte til Oppland Skogselskap for gjennomføring av skoleskogdager.

Taubanedrift

Dette gjelder tilskudd til tiltak for utdrift av skogsvirke med taubane, hest og andre driftsmetoder. Hogst ved bruk av taubane er skånsomt med hensyn til terrengtransport og hjulspor, noe som særlig er viktig i skredfarlige områder. I 2024 ble det gjennomført åtte taubanedrifter i Lillehammer-regionen.

Landbruksvei

Både bygging og ombygging av landbruksveger (skogsbilveger, traktorveger og jordbruksveger) er søknadspliktig, med noen unntak, og godkjenning ved vedtak fra kommunen skal foreligge før byggestart. Tilskudd til veibygging i skog kan gis til tiltak for nybygging av skogsbilveier, eller ombygging av eksisterende skogsveier der veiklasse heves til bilveg. Aktiviteten har gått betydelig ned etter at landbrukskontoret avviklet sin veiplanleggingstjeneste i 2020. Alle skogsbilveger som har fått tilskudd får vilkår om vedlikehold i 25 år. Kommunen skal kontrollere at dette gjøres gjennom befarer hvert 5. år.

I 2024 anser vi aktiviteten på skogsbilvei som noe lav og ønsker å heve denne fremover, særlig når det gjelder opprusting av eldre veger.

Når det gjelder traktorveier er det en godt etablert søknadspraksis, også for mindre tiltak. Det er viktig slik at Landbrukskontoret får anledning til å vurdere tiltakene særlig med tanke på naturverdier, kulturminner og naturfare.

Viltforvaltning

Landbrukskontoret utfører kommunenes oppgaver innenfor vilt- og utmarksforvaltning, der hjorteviltforvaltningen har størst betydning. All elg, og det meste av hjort, blir forvaltet gjennom bestandsplaner som valdene utarbeider som et eget forvaltningsverktøy og som kommunen godkjenner. Det er viktig at forvaltningen er kunnskapsbasert. For å forvalte hjorteviltet på en bærekraftig måte er kunnskap om trekk og arealbruk, og hvordan utbygging og fragmentering av utmarksarealene påvirker trekk og funksjonsområdene til hjorteviltet essensielt.

I Lillehammer-regionen ble det i 2024 sett 0,54 elg per jegerdag, noe som er en oppgang fra 0,48 i 2023. Noe av denne oppgangen kan komme av at det er tatt i bruk ny metode for føring. Det ble sett 1,70 ku per okse mot 1,67 i 2023, andel sette kyr som hadde kalv var 54 % mot 53 % i 2023 og av dem hadde 5% tvillinger i 2023. Disse tallene viser at bestanden har vært litt økende fra 2023 til 2024, og at en litt høyere andel ku hadde kalv. Ku-okse forholdet var litt høyere, men ikke langt fra målsetningen på 1,6. Det ble vedtatt nye bestandsplaner for valdene i Lillehammer, og med det så ble registreringsmåten endret til ny metode også her. Dette kan føre til noe avvik i sammenligning med tidligere år.

For å se utviklingen til bestandene de siste årene og mer statistikk kan man gå inn på www.hjorteviltregisteret.no og ta ut det man ønsker å få en oversikt over.

Kart

Vedlikehold av AR5 er en oppgave som er tildelt landbrukskontoret. Dette er en kontinuerlig prosess ettersom arealbruken og arealstatus endres over tid. Nye dyrkings- og beitearealer legges inn som jordbruksareal etter hvert som de blir godkjent etter feltbefaringer. Arealer som ikke lenger tilfredsstiller kravene tas ut som jordbruksareal. Det gjennomføres også ajourhold av nedbygd jordbruksareal. Om lag hvert 5. år tas det nye flybilder av alle jordbruksarealer. Det ble gjennomført flyfotografering for hele vår region i 2024. Disse bildene skal brukes til å lage nytt AR5 kart, som vil bli tilgjengelig i løpet av 2026.

Det er arealene slik de framkommer i gardskartet som er grunnlaget for utbetaling av areal- og kulturlandskapstilskudd. Arbeidet er ressurskrevende, men resulterer i mer rasjonelle rutiner i forbindelse med behandling av søknader om produksjonstilskudd og annen saksbehandling.

Nydyrking

Landbrukskontoret skal godkjenne all nydyrking etter forskrift om nydyrking. Det er ingen nedre arealgrense for søknadsplikt. Saksbehandling innen nydyrking er ressurskrevende, med befaring, høringsprosess og godkjenning etter endt tiltak. Antall daa areal godkjent for oppdyrking i regionen er 173 daa for 2024. Dette er en økning på ca. 1,2 % i forhold til 2023, da det ble godkjent 171 daa til nydyrking.

Fond for nydyrking og restaurering av natur i Lillehammer kommune

Lillehammer kommunestyre vedtok å opprette et fond for landbruket, med virkning fra 2023. Landbrukskontoret utarbeidet retningslinjer for fondet som ble vedtatt etter en høringsrunde. Det er landbrukskontoret som forvalter fondet, der det gis en fastsatt sats til alle som får godkjent nydyrkingsareal i kommunen. I tillegg kan eiere av landbrukseiendommer søke om tilskudd til restaurering av natur, og for disse søknadene har formannskapet vedtaksmyndigheten. I 2024 ble det gitt tilsagn til to nydyrkingssaker, der utbetalingen skjer når ferdig dyrket areal er oppmålt og godkjent av landbrukskontoret. Det har ikke kommet noen søknader til restaurering av natur.

Beitebruksplan for Gausdal

Det ble i 2023 varslet oppstart av rullering av planen. Det ble satt ned en arbeidsgruppe bestående av landbrukskontoret, beitelag, faglag, utmarkslag og Gausdal fjellstyre. Målet med beitebruksplanen er at planen skal dokumentere omfanget og verdien av beitinga i dag, og sikre at beitenæringa har tilgang på areal og ressurser også i framtida. Planen skal komme med tiltak som styrker beitebruken og reduserer konfliktnivået. Planen ble lagt ut til offentlig ettersyn høsten 2024, og ferdigstilles i 2025.

Sti- og løypeplan for Øyer kommune

Landbrukskontoret deltar i arbeidsgruppa for planarbeidet, med representanter fra kultur, plan og utvikling i Øyer kommune, Lillehammer-regionen Vekst og Øyer fjellstyre. Planprogrammet for temaplanen ble vedtatt, etter en høringsrunde, i 2022. Formanskapet i Øyer trakk tilbake sitt vedtak om bestilling av Sti- og løypeplan etter en vurdering på at Kommunedelplan Øyer-sør bør ferdigstilles før man utarbeider en slik plan.

Løypeplan for Gausdal kommune

Det ble den 28.11.2024, i sak nr. 77/2024 vedtatt ny kommunedelplan for løyper i Gausdal. Det var noen nye løyper, og noen ble tatt ut fra gammel planen. Den reviderte planen, med kart, finnes på kommunens nettsider.

Felles landbruksplan Gudbrandsdalen 2030

«Gudbrandsdalen 2030» er et langsiktig samarbeid mellom de 12 kommunene i Gudbrandsdalen. Dette ble initiert av Gudbrandsdalstinget, der avtalen om en bærekraftig dal ble signert i 2021. Denne avtalen forplikter kommunene til grønn omstilling i tråd med FN sine bærekraftsmål. Det ble i etterkant utarbeidet en handlingsplan av Skåppå, med seks satsingsområder og tilhørende tiltak. To tiltak ble iverksatt i 2023, der felles landbruksplan for klimasmart landbruk i Gudbrandsdalen var ett av disse. Arbeidet med planen startet for fullt i 2024 der det ble arrangert møte med referansegruppe våren 2024. Det er videre blitt utført dybdeintervjuer av fagpersoner for innspill til planen. Arbeidsgruppa, bestående av representanter fra alle seks landbrukskontor i Gudbrandsdalen, har hatt jevnlige møter på høsten 2024. Målet er at planen skal vedtas i alle 12 kommuner i 2025.

Landbruksfaglige innspill til andre planer

Landbrukskontoret har medvirket med faglige innspill til arbeidet med kommunedelplan Øyer sør, ulike reguleringsplaner for Skei og reguleringsplan for Nordseter. Beitebruk, viltforvaltning og jordvern har vært viktige momenter i dette.

UTVIKLINGSARBEID

For å nå målet innen landbrukets ressursgrunnlag er kompetanse, kunnskap og rekruttering viktige tema.

Prosjekt JOB:U

Landbrukskontoret gjennomførte også i 2024 et prosjekt for ungdom, kalt JOB:U, for å styrke rekrutteringen og interessen for utdanning og jobb innen skogbruket. Det var Skogselskapet i Hedmark som i sin tid startet JOB:U-prosjektet. Prosjektnavnet er oppkalt etter det norske motorsagmerket JoBu, og navnet symboliserer den praktiske tilnærmingen som prosjektet har. Landbrukskontoret har gjennomført prosjektet etter malen fra Hedmark, i samarbeid med Oppland Skogselskap. Til sammen var 6 ungdommer i alderen 15-19 år ansatt i 3 uker, der arbeidet bestod av å gjennomføre ungskogpleie. 5 av ungdommene kom fra Gausdal og 1 fra Lillehammer. Ungdommene fikk to dagers opplæringskurs på Valle og en fagdag med besøk på blant annet Gausdal Treindustrier i ansettelsesperioden.

Elgen i Oppland 2020-2024

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom berørte kommuner, rettighetshaverne og valdene innenfor området Murudalen/Gausdal Vestfjell, Statsforvalteren i Innlandet, Innlandet fylkeskommune, Miljødirektoratet og Norsk institutt for naturforskning (NINA). Formålet med prosjektet er å kartlegge trekk og arealbruk til elgen, samt undersøke beitetrykk og beitegrunnlag. Studieområdet omfatter kommunene Vågå, Sel, Nord-Fron, Sør-Fron, Gausdal, Lillehammer, Gjøvik, Nordre-Land, Etnedal, Nord-Aurdal og Øystre Slidre. Landbrukskontoret deltar i arbeidsgruppe for prosjektet, og rentemidler er med i finansieringen. Prosjektet ble avsluttet i 2024, og alle GPS-båndene ble sluppet på våren. Det er ikke kommet noen sluttrapport, men den er ventet i løpet av våren 2025 og vil bli referert for politikere.

Fagkveld barkebiller

Som et resultat av at barkebillefaren er stedvis høy og økende, ble det arrangert en skogkveld med dette som tema. Kvelden ble arrangert 14. mai av Landbrukskontoret i samarbeid med Skogeierlaget v/Johan Enger, i sistnevntes skog ved Purkebekken i Saksumdal.

Innledningsvis ble det undervist om økologien til stor granbarkbille. Videre serverte vi mat og deltakerne hadde mange gode faglige diskusjoner og meningsutvekslinger under måltidet. Etter serveringen avsluttet vi med en praktisk øvelse hvor deltakerne så på billeskader i en gjennomhogd

MiS-figur. Til slutt var det demonstrasjon og montering av billefeller som deltakerne satte opp på en nærliggende hogstflate. Arrangementet var hyggelig og det møtte omkring 25 skogeiere.

Fagveld barkbiller i Saksumdal, foto Landbrukskontoret

Fagdag barkbiller med NIBIO

Landbrukskontoret overvåker barkbillesituasjonen i distriktet og deltar i NIBIOs landsomfattende barkbilleovervåking. Grunnet en varm forsommer kombinert med bestandsoppbyggingen av biller etter stormen 19. november 2021, vurderes fortsatt faren for masseangrep som relativt stor. For å få faglige innspill og en ekstern vurdering av årets billesituasjon, inviterte landbrukskontoret Pål Krokene, forsker ved NIBIO og regnet som en av landets fremste eksperter på barkbiller. Været var bra denne dagen i midten av august, noe som gjorde at vi fikk et godt overblikk over skogområdene. Vi kjørte fra Lillehammer stasjon, opp Gausdal og ned igjen via Forset og videre gjennom Saksumdal, tilbake til Lillehammer. Underveis hadde vi flere stopp med vurderinger av angrepet skog, men brukte mest tid i Auggedal og Saksumdal hvor angrepene hadde størst omfang. I tillegg til faglig oppdatering, var konklusjonen på dagen at en stedvis har hatt betydelige angrep, men sannsynligvis har blitt "reddet" av en relativt kald og våt julimåned. Det ble diskutert hvordan man kan identifisere skadene i ulike utviklingstrinn, noe som er utfordrende. Dagen var i sum svært interessant og lærerik.

I tillegg til denne dagen hadde kontoret førøvrig tett dialog og møter med Statsforvalter og Glommen Mjøsen Skog sesongen igjennom. Tema i denne dialogen var utviklingen av situasjonen og hva vi eventuelt kunne foreta oss. Det ble besluttet å om dirigere noe driftsapparat utover høsten og vinteren, for å redde verdier i de mest utsatte områdene med billeangrepet skog. Til slutt ble det i dette arbeidet publisert informasjon på kommunens hjemmesider og et avisinnlegg om barkbillefaren.

Billeskadet tømmer i Auggedal, foto Landbrukskontoret

Prosjekt elektronisk beitestyring i fritidsboligområder

Det ble etablert et samarbeid mellom landbrukskontoret i Lillehammer-regionen og landbrukskontorene i Midt-Gudbrandsdal og Nord-Fron om et felles prosjekt for Skeikampen, Kvitfjell, Gålå og Kvamsfjellet. Bakgrunnen er utfordringene i disse fritidsboligområdene når det gjelder beitende storfe og turgåere. Utmarksressursene er viktige for beitenæringa, både som fôrressurs og for dyrevelferd og beredskap. Dette har skapt utfordringer, spesielt med tanke på ammeku-flokker som har ført til frykt og usikkerhet hos turgåere. I tillegg oppsøker beitedyra de sentrale fritidsboligområdene, da det ofte er de beste seter- og beiteområdene som har blitt utbygd.

Det ble i 2024 søkt om midler til prosjektledelse, utarbeidelse av informasjon og innkjøp av klaver (elektronisk overvåking og beitestyring). Søknaden ble ikke innvilget og prosjektet er derfor utsatt med tanke på å finne annen finansiering eller se på andre muligheter.

Fagdag med Noragric

Institutt for internasjonale miljø- og utviklingsstudier, Noragric ved NMBU, hadde en fagdag i Gausdal sommeren 2024. Noragric betegnes som et ledende fagmiljø for undervisning, forskning og institusjonssamarbeid innen tverrfaglige miljø- og utviklingsstudier og internasjonale relasjoner. Landbrukskontoret, med bistand fra Statsforvalteren i Innlandet, var vertskap for første del av programmet. Det ble holdt foredrag om norsk landbruk og om Lillehammer-regionen. Programmet videre for dagen var i samarbeid med Langsua nasjonalpark, med besøk på seter med mjølkeproduksjon og tur i utmark. Det var studenter fra alle verdensdeler med på denne dagen, og det var en engasjert forsamling med stor interesse for det norske landbruket.

Fokusområde 3: Landbrukets næringsvirksomhet

MÅL: Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha flere ben å stå på; som gir økt synlighet, sysselsetting og verdiskaping.

Landbruk er næring, og utvikling på en gård er næringsutvikling. Bønder kan i tillegg til å drive med tradisjonelt jord- og skogbruk drive med annen næringsvirksomhet basert på gårdens ressurser.

FORVALTNING

Det er få forvaltningsoppgaver innen landbrukskontorets portefølje som inkluderer tilleggsnæring. Det offentlige kan være med på å legge til rette for utvikling, og støtte opp under de bedriftene som ønsker målrettet og strategisk satsing. Dette kan fremfor alt skje ved å skape gode rammevilkår for å drive lønnsom og bærekraftig næringsvirksomhet.

Investerings -og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket

Investerings -og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU) skal stimulere til lønnsomme investeringer i landbruket, enten i tradisjonell landbruksnæring, eller i nye næringer med tilknytning til en gård. Kommunene fungerer som bindeledd mellom gardbrukerne og Innovasjon Norge, bidrar med veiledning, avgir uttalelse til søknader om IBU-midler og godkjenner ferdige tiltak. De siste årene har det vært gjennomført mange store investeringer i fjøs i regionen, og særlig knyttet til konvertering fra båsfjøs til løsdrift i både melkeproduksjon og ammekubesetninger. De største beløpene for 2024 knytter seg til Gausdal kommune, grunnet bygging av løsdriftsfjøs.

Framover er det særlig løsdriftskravet i storfehold fra 2034 som vil prege strukturutviklingen i landbruket. De regionale prioriteringene av IBU-midler til mellomstore melkeproduksjonsbruk ble videreført i 2024. Melkebesetninger har blitt prioritert foran kjøttfe og det videreføres også i 2025.

Innen tilleggsnæring har midler i 2024 vært fordelt på tiltakene idéavklaring, bedriftsutvikling og tilbygg.

Inn på tunet

Inn på tunet er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Godkjente gårder tilbyr aktiviteter som gir meningsfylt arbeid, mestring, utvikling og trivsel. Landbrukskontoret har ingen formell rolle i dette arbeidet, men ønsker å være en sparringspartner og gi veiledning på feltet. Det er få tilbydere i Lillehammer-regionen, men det anses å være potensial for flere. Temaet er også satt opp som strategi i landbruksplanen.

Landbruksfond for Øyer kommune

Øyer kommunestyre vedtok i 2023 å etablere et landbruksfond, med seks ulike tiltak å søke på. Det er satt en årlig søknadsfrist og formannskapet har vedtaksmyndighet. I 2024 kom det inn 15 søknader, hvorav 12 ble innvilget. Disse var fordelt på tiltakene i retningslinjene: 6 søknader om nydyrking, 2 søknader om rydding av tidligere jordbruksareal til innmarksbeite, 1 søknad om bekjempelse av fremmede arter, 1 søknad om beredskapstiltak i landbruket, 2 søknader om kompetanseheving og 3 søknader om andre landbrukstiltak. Det ble gitt tilsagn til 12 søkere, og 3 søknader ble avslått.

UTVIKLINGSARBEID

Det offentlige kan støtte den enkelte næringsutøver gjennom å tilby virkemidler på områder som fremmer innovasjon, kompetanse, nettverk og gründerutvikling.

Samarbeid med Lillehammer-regionen Vekst

Landbrukskontoret har et godt og nyttig samarbeid med Lillehammer-regionen Vekst, LRV, og dette er en fin arena for kontoret å bli involvert i ulike typer næringsutvikling. Det er spesielt innen landbruksbasert reiseliv og lokalmat at det arrangerer felles prosjekter. Landbrukskontoret har deltatt på en møtearena, med månedlige møter, der LRV, NAV, Skåppå, Visit Lillehammer, strategisk rådgiver for Lillehammer-regionen og regionkoordinator for interkommunalt politisk råd deltar. Samarbeidet har fått navnet «Næringssamarbeid Lillehammer-regionen». Formålet er gjensidig informasjon, erfarings-utveksling og samarbeid om felles prosjekter.

Deltakelse i ulike fora for næringsutvikling i landbruket

Landbrukskontoret har i 2024 deltatt på flere arenaer, både for kompetanseheving og nettverksbygging. Disse er:

- Fagdag om biogass i Innlandet, Statsforvalter i Innlandet, Innlandet fylkeskommune, Innovasjon og Norge og Innlandet Bondelag
- Natur og klimakonferansen, Hamar. Innlandet Fylkeskommune og Statsforvalterne i Innlandet
- Vårsamling for skogbruket, arrangør Statsforvalteren i Innlandet
- Landbruksfaglig samling, Elverum. Arrangør Statsforvalteren i Innlandet
- Skogforum 2024, arrangør Norskog
- Hjortevilt 2024, arrangør Skogkurs
- Rovvilt, beitedyr og samfunn, arrangør Natur, Plan og Utvikling
- Kommunesamling for skogbruket, arrangør Statsforvalteren i Innlandet
- Beitekonferanse, arrangør Norges Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Sau og Geit, TYR
- NORAGRIC, samling med internasjonale studenter fra Ås

Fokusområde 4: Landbrukets rolle i samfunnet

MÅL: Landbruket i Lillehammer-regionen skal være synlig i samfunnet med tanke på sin rolle i matproduksjon, naturmangfold og beredskap.

Landbruk har en stor samfunnsmessig betydning, både når det gjelder bosetting, sysselsetting, lokal beredskap og matsikkerhet. Det er et viktig mål å synliggjøre denne betydningen for å sikre næringens status, rammevilkår og rekruttering.

FORVALTNING

Med tanke på beredskapsarbeid har det offentlige en viktig rolle i det forebyggende arbeidet, veiledning og saksbehandling ved akutte og utfordrende hendelser.

Tilskudd for produksjonssvikt

Foretak som kan dokumentere produksjonssvikt av klimatiske årsaker som det ikke er mulig å sikre seg mot, kan søke om tilskudd for produksjonssvikt. Avlingen i skadeåret må være mindre enn 70 % av gjennomsnittsavling for å utløse grunnlag for tilskudd. Det var igjen utfordringer i vekstsesongen 2024, med veldig bløte forhold i august/september. Noen foretak søkte også om tilskudd for produksjonssvikt etter følgeskader fra vekstsesongen 2023.

Heldigvis var mye av avlingen høstet da forholdene ble krevende, slik at antall søknader i 2024 kun ble 8, hvorav en var for honningproduksjon. Søknadene fordelte seg som følger:

	Grovfôr m. egne husdyr	Honning	Totalt ant. søknader
Gausdal	5	0	5
Lillehammer	2	1	3
Øyer	0	0	0
SUM	7	1	8

Fallvilt

Fallvilt er døde viltindivider som blir funnet i naturen og ikke er felt under ordinær jakt eller fangst. Kommunene har ansvar for fallvilt av elg, villrein, hjort og rådyr, og for at ettersøk av fallvilt iverksettes ved påkjørsler der hjortevilt forsvinner fra skadested. Dette er viktig beredskapsarbeid både med tanke på dyrevelferd og trafiksikkerhet.

Fallvilt er kommunenes eiendom. Kommunene har avtale med Hafjell slakteri om kjøp av fallvilt som er egnet til matproduksjon, og inntekten fra salget går inn i driftsbudsjettet for fallviltlagene. Landbrukskontoret administrerer de tre fallviltlagene med totalt 17 medlemmer.

Skadefelling av fredet rovvilt

Lillehammer, Øyer og Gausdal ligger i sin helhet i det som er definert som beiteprioritert område. Landbrukskontoret administrerer de tre skadefellingslagene i regionen, på totalt 52 medlemmer.

Det var mange hendelser med rovvilt i Lillehammer-regionen i 2024. Det ble gitt skadefellingstillatelse på ulv allerede 29. mai i Gausdal. Totalt var det tre skadefellingstillatelser på ulv og to på gaupe gjennom sesongen. Ingen dyr ble felt. Det ble også meldt om en del jerveobservasjoner, men det ble aldri funnet ferskt nok kadaver til at det ble gitt skadefellingstillatelse.

Landbrukskontoret har vakttelefon gjennom hele døgnet fra 15. mai og ut beitesesongen. Kontoret søker Statsforvalteren om skadefellingstillatelse på vegne av beitenæringa og har kontakt med SNO og fellingsleder.

Veterinærtjenester

Kommunene har ansvaret for å sikre veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid. Lillehammer og Gausdal er av Staten definert som ett vaktområde, likeledes er Øyer og Ringeby ett vaktområde. I november 2021 ble det vedtatt i Gausdal og Lillehammer at kommunene bevilget midler, tilsvarende det øremerkede statlige tilskuddet til veterinærvakt, for å sikre to vaktordninger; for hhv. produksjonsdyr og hest/smådyr.

I 2022 ble vedtaket fulgt opp gjennom anbudskonkurranse for hver av ordningene. Våren 2023 ble det signert en sjuårig avtale med Stav veterinærsenter for vaktordning smådyr/hest. Det ble ikke enighet om en flerårig avtale med Gausdal veterinærkontor for vaktordning produksjonsdyr, men det har vært fungerende vaktordning i 2024 basert på en rullerende midlertidig avtale om vakt og godtgjørelse.

Øyer kommune betaler ingen kommunale midler for veterinærvaktordningen Øyer/Ringeby.

UTVIKLINGSARBEID

Det er viktig med utviklingsrettede tiltak også innen dette fokusområdet, og dette har vært et nytt satsingsfelt. Året 2024 var et år med fokus på beredskap i hele samfunnet, basert på de hendelser som inntraff.

Tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak

Landbrukskontoret søkte midler fra Statsforvalteren til ekstraordinært tilsyn, bruk av kadaverhund, møte med skadefellingslagene og dataverktøy. De to førstnevnte tiltakene er viktige for å kunne finne ferske skader og kadaver, og slik kunne øke mulighet for felling av skadegjørere. Dataverktøy sparer tidsbruk både på landbrukskontoret og for fellingsledelsen i pågående fellingsforsøk.

Det ble i 2023 en endring av forskriften om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak (FKT-forskriften) så det ble mulig å søke om midler til tekniske hjelpemidler og kompetanseheving for skadefellingslag. Lillehammer-regionen har fått midler fra denne ordningen både i 2023 og i 2024. Dette har gjort at landbrukskontoret har kjøpt inn 25 viltkamera som disponeres av skadefellingslaget, egen frekvens for sikringsradioer for bruk i skadefellingsoppdrag, flere digitale sikringsradioer for samhandling med nabokommuner, skytekveld for lagene og møtevirkosomhet. Dette har blitt veldig godt mottatt av lagene. Det er også igjen midler som er planlagt brukt til drift av viltkamera, møter etc.

Prosjekt Beredskapsplaner på gårdsnivå

Landbrukskontoret fikk i 2023 tilsagn om skjønnsmidler på en snau million fra Statsforvalteren til et beredskapsprosjekt for perioden 2023-2025. Formålet med prosjektet var å få robuste gårdsbruk gjennom utvikling av beredskapsplan for hver gårdbruker i Lillehammer-regionen. Prosjektet stoppet litt opp i 2023-2024, men er planlagt gjennomført i 2025. Målet er å arbeide forebyggende mot brann. Det vil bli et samarbeid mellom faglagsledere og brannvesenet i Lillehammer-regionen.

Bondens nettverk

Forebyggende arbeid innen psykisk helse i landbruket har lenge vært et fokusområde fra både politikere og næring. Norsk landbruksrådgivning (NLR) i Innlandet har igangsatt et prosjekt «Trygg bonde», med mål om å etablere Bondens nettverk i alle kommuner i fylket. Statsforvalter og fylkeskommune støtter opp om arbeidet og har oppfordret kommunene til å starte nettverksarbeid.

Det er etablert en arbeidsgruppe bestående av landbrukskontoret og representanter fra næringa. Gjennom året har det vært flere møter i arbeidsgruppa, og med aktuelle samarbeidsinstanser som psykisk helse i kommunene, Mattilsynet og avløserlag. Nettverket ble lansert høsten 2023 og kontaktinfo ble utsendt på e-post til alle gårdbrukere, samt publisert på landbrukskontorets hjemmeside.

Bondens nettverk i Lillehammer-regionen består av landbrukskontoret, avløserlaget og psykisk helsetjeneste i hver kommune. Det er landbrukskontoret som har ansvar for å drifte nettverket. Et av formålene til nettverket er å formidle informasjon om de hjelpetiltakene som finnes både innen helse og drift. Samtidig arbeides det for å ufarliggjøre det å ta kontakt med hjelpeapparatet. Landbrukskontoret opplever at Bondens nettverk fungerer godt i Lillehammer-regionen.

Førjulsduggurd

Landbrukskontoret mottok midler fra Innlandet fylkeskommune for lansering av Bondens nettverk. Første julelunsj, en i hver av de tre kommunene, ble arrangert i 2023. I 2024 ble det arrangert tilsvarende. Landbrukskontoret sitter igjen med positiv opplevelse og ønsker å videreføre tiltaket.